

Med tummen mot tilliten

Att lifta är ovanligt numera - men lika lätt som det alltid har varit. Tänk på trafiksäkerheten och stoppa hörlurarna i fickan, är två goda råd från en erfaren liftare.

Av Katarina Bjärvall

Det händer mycket längs E20, särskilt när man liftar. Tre män som är ute och provianterar till sin pizzeria bjuder mig att välja en tomat ur en stor låda när jag hoppar ut vid avfarten till Södertälje. Två killar från Irak svarar "shopping" när jag frågar vart de ska, och jag tänker att jag åker väl med tills de stannar vid någon köplada - först när de tar av mot Köping förstår jag att det är den staden som är målet. Och kvinnan som plockar upp mig där hinner berätta om alla relationskomplikationer med sina tre ex-män och de barn hon har med dem innan hon slipper av mig utanför min sərbos port i centrala Örebro.

Liftandet har haft sin storhetstid. I USA blev *hitch-hiking* ett sätt att resa redan när bilismen växte fram i början av förra seklet. Under andra världskriget uppmanade den amerikanska regeringen till liftande; det ansågs opatriotiskt att slösa bensin genom att fara ensam i en bil. Efter kriget växte äventyrsliftandet fram som en massrörelse bland ungdomar även i Europa. Utvecklingen var parallell med turismens och liftandet blev på 1950-, 60- och 70-talet de ungas alternativa sätt att gratis upptäcka världen och möta varandra.

Sedan slutet av 70-talet har liftarna blivit färre. När jag och min kompis Malin första gången provade detta sätt att resa - vi skulle till Tylösand för att lyssna på Ulf Lundell sommaren 1985 - var vi redan lite av en souvenir som äldre

förare plockade med sig för att kunna dra sig till minnes sina egna liftarhistorier.

Varför försvann liftarna? Flera processer hakar i varandra: individualismen har gjort oss mindre benägna att söka kollektiva lösningar, privatbilismens utbredning har gjort att allt fler har egen bil och teknikutvecklingen har gjort bilarna till en förlängning av hemmet, med musik, telefon, klimatanläggning och skärmar för filmkoll i baksätet - personligt inredda rum dit inte vem som helst ges tillträde.

Till detta kommer rädslan. Trots att antalet våldsbrott minskar i Sverige finns det enligt SCB en alltmer utbredd oro för att utsättas för våld på gator och torg - och vägar. Den oron finns, antar jag, både hos dem som är ute och kör i sin bil och hos dem som väljer buss och tåg istället för liftande.

För mig blev det många resor, ensam och med vänner, till Tyskland, Italien, Grekland, Irland och Istanbul och en hisnande tur genom Rwanda, då vi fick skjuts både på pakethållare till cyklar och på flaket till en militärlastbil. I början av 90-talet lade jag ned liftandet, men sedan kom den hårda vintern 2010, med tunnelbanetåg som körde in i snöhögar och bussar som frös fast. För mig och sonen fanns det en kväll inget annat sätt att ta oss hem än att sträcka ut vanten mot den ringlade kön av bilar utanför t-banestationen. Vi var förstas hemma snabbare än tåget.

Att pendla till Örebro varannan helg skulle vara både dyrt och miljötokigt om jag inte liftade ibland. Och det är lika enkelt som det var förr; sällan blir jag stående så länge att jag börjar frysa. Men andra skillnader finns: långtradarna stannar inte lika ofta, för chaufförernas arbetsscheman är tajtare nu, men istället är det vanligare att kvinnor plockar upp mig, ofta på väg hem från jobbet.

På det hela taget är de människor som stannar av alla sorter: rika och fattiga, barnfamiljer och tanter, säljare med lagret i baksätet och unga killar som vill stajla med en ny bil. Vad de har gemensamt är att de vill prata, så hörlurarna behåller jag i fickan.

Alla som stannar har en berättelse och deras nyfikenhet är också stor: Varför i hela friden liftar du? För pengarnas skull, och för miljön förstås, och för att jag tror att världen blir bättre om vi litar på varandra. Och framför allt för de där samtalen som vecklar upp sig medan vägen sträcker sig mot Närkeslätten.

Och hur vågar du? Jag tänker mycket på säkerhet - trafiksäkerhet. Stå inte där det är stoppförbud, och blir du tvungen att göra det så se till att sikten är god. Ha reflexväst om det är mörkt. Be artigt att få stiga ur om någon kör farligt. Andra aspekter av säkerhet lämnar man förslagsvis därhän - den som är rädd för människor ska välja annat färd sätt.

Och hur gör man? Man börjar vid en påfart där bilarna kör långsamt och ska åt rätt håll. Någon skylt med min destination har jag aldrig nu för tiden - men det kan ändå rekommenderas, om inte annat så för att visa att man är just en liftare och inte en bilist som har fått bensinstopp, vilket folk tror då och då. Jag tackar sällan nej till en lift, även en kort tur kan ta mig förbi en påfart där nästa skjuts kan komma rullande. Däremot tackar jag oftast nej om en förare erbjuder sig att köra om omväg för min skull; det är inte meningen att en liftare ska kosta föraren något.

Och när jag själv är ute med min och sårbons skruttiga Volvo är det *payback time*. Jag skulle aldrig rulla förbi en liftare. Om man kör långsamt och tittar noga i vägkanten vid rondellerna utanför Sveriges småstäder så händer det att de

står där, killarna och tjejerna med en ryggsäck vid fötterna och tummen över körbanan. Då är det liksom lag på att stanna och slänga upp bildörren, även om det råkar vara stoppförbud.